

Țăranul

ORGAN INDEPENDENT — CULTURAL, ECONOMIC ȘI DE INFORMAȚII — DIN VALEA CRIȘULUI ALB

APARE SUB CONDUCEREA UNUI COMITET
REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
BRAD

ABONAMENTE: 100 lei anual, 6 luni 60 lei
Instituțiuni și bănci 150 lei
Muncitorii minieri și muncitorii agricultori 50 lei

APARE ÎN FIECARE JOI

Redactor responsabil: G. E. CAMBER

Fără exploatarea subsolului este imposibilă o învioare a Munților Apuseni

Din prilejul vizitei dlui subsecretar de stat
Manolescu Strunga

de prof. TRAIAN MAGER

D. subsecretar de stat Manolescu-Strunga a cercetat diferite centre ale Moșilor, în ale căror unitate de interese a fost înglobate și regiunile zărandene, cu scopul de a rezolva unele măsuri de caracter silvic și agrar. Se vor împărți comunelor din rezervele de stat, păduri și pășuni.

Ne bucură interesul că-l poartă guvernării, acestei populații eroice, dar nu ne putem reține de a face obiecțiunea că: distribuția de păduri și pășuni — pe cari în mod abuziv le-au folosit țărani și până aci — constituie un paliativ efemer, pe cât se poate de primejdios intereselor superioare ale economiei naționale.

Problema Munților Apuseni este mult mai complexă. Originea crizei permanente, specifică Moșilor, este a se căuta în greșita politică de administrare a munților, pornită pe la mijlocul veacului trecut, odată cu transformarea modernă a vieții economice, distrugându-se vechile industrii, îndeosebi industria minieră. Cercetările antropogeografice întreprinse în regiunea Hălmagiului analizând fenomenele vieții economice pe 200 ani în urmă, conclud în rezumat următoarele constatări:

1. S'a distrus prin anii 1860 industria metalurgică, bazată pe extragerea, industrializarea și comercializarea aramei și a oțelului care făcea la poalele sudice ale masivului Bihorului din orașele Baia de Criș (Hunedoara), Hălmagiu (Arad), Vașcău și Băița (Bihor) centre înfloritoare încă în evul mediu.

2. Tot la acea dată începe să decadă industria pielăritului și a blănăritului.

3. Până către finea veacului trecut existau aici uzine de tăiat parchet și furnir, precum și o bogată industrie casnică a lemnăritului. Odată cu introducerea liniei ferate, de pe la 1890, s'au tăiat repede pădurile. Capitalismul n'a întemeiat însă o industrie permanentă de prelucrare a lemnului. A angajat populația la facerea în stânceni a lemnului de foc și acum terminându-se pădurile, miile de stânceni au rămas fără lucru, lipsiți și de primordialele avantagii ale muntelui împădurit. În cele 33 comune ale regiunii Hălmagiului, din 22355 ha codri de gorun și fag consemnați în cadastrul dela 1895, în anul 1930 abia se mai găseau 2364 ha păduri de fag, ce puteau fi exploatate rămase până în prezent în picioare numai datorită deconiuncturii.

4. Scad suprafețele cultivabile. Se taie pădurea și se seamănă cereale. Fiind însă terenul înclinat, în 40—50 ani pământul se spală și rămâne stânca goală, improductivă. Omul merge mai departe către vârful muntelui, alungând mereu pădurea. În felul acestei suprafețe de mii de hectare au devenit sterile și aproape

în întregime cele 5903 ha, ce figurează ca pășuni comunale.

5. Populația a sporit. La anul 1720 ț. Hălmagiului număra 2622 suflete, în 1834 s'au găsit 9426 locuitori, iar recensământul din 1930 ne dă o populație de 20311 suflete.

Socotind că forțarea agriculturii prejudiciază grav integritatea munților și nu poate realiza, în cele mai favorabile condițiuni pe la deschizăturile văilor, mai mult decât 20% din cerealele trebuincioase consumului, socotind că și intensificarea creșterii vitelor fără introducerea nutrețelor și a pășunilor artificiale este tot atât de primejdioasă, fără o industrie bazată pe exploatarea subsolului, este imposibilă o redresare a Munților Apuseni. Culturi pe deantregul aderente muntelui rămân: silvicultura și pomăritul, pe ale căror produse trebuie să se întemeieze o a doua industrie.

Dacă însă problemele agriculturii, inclusiv pomăritul și necesitățile zootehniei sunt îmbrățișate cu mult efect din partea Camerei de Agricultură din Arad de sub priceputa conducere a dlui ing. Nicolae Popescu; noua industrie bazată pe exploatarea subsolului, mai pasibilă de influența politicismului, în ținutul Hălmagiului este complet desființată chiar în ultimii ani.

Fabrica de ciment din Gurahonț

În anul 1897, după ce se deschisese pe întreg parcursul linia ferată Arad-Brad, s'a înființat o fabrică de ciment în Gurahonț, care a funcționat cu patru cuptoare încontinuu până acum trei ani. A fost naționalizată, statul posedând 60% din acțiuni, sub denumirea SIAB, de această societate depinzând și alte instalațiuni industriale, păduri, imobile în Arad. Prin naționalizare, întreprinderile au ajuns pe mâinile partidelor politice, cari și-au vârat în consiliul de administrație exponenții, pentru a-i căpătuți. Când veniturile nu mai pridideau tantiemele, consiliul contracta împrumuturi asupra palatelor din Arad.

În anul 1929 fabrica de ciment a fost reorganizată. I s'a clădit un cuptor nou singur de capacitatea celor patru vechi, fiind acum înzestrată cu cel mai modern utilaj. Aceasta nu convenea trustului de ciment. S'au început sondările și trustul a cumpărat cu 16 milioane fabrica, pe care imediat a închis-o. Ca nu cumva să se mai poată reveni și redeschide această fabrică, trustul a dispus să fie sparte mașinăriile cu ciocanele, să i se dărâme clădirile. N'a fost voie nici măcar să se încerce utilajul nou. A fost spart cuptorul înainte de a se fi făcut foc în el.

Închiderea fabricii din Gurahonț reprezintă o mare pierdere pentru plasa Hălmagiului. Lucrau aici 300—400 muncitori. În curs de 33 ani se formase aici o generație de specialiști români. E destul să amintim că simplii

țărani ajunseră să execute și lucrări de laborator.

Cariera din Vârfurile

Tot la acea dată s'a deschis și mine de andezit în Vârfurile, prevăzute cu doi concasori cu aburi pentru sfărămarea pietrișului. Această carieră deservea necesitățile liniei ferate și ale șoselelor naționale, până departe către Tisa.

După unire, cariera ajungând proprietatea județului, acesta nepunându-i la dispoziție fonduri, a ținut-o mai tot timpul închisă. Astfel, în gara Vârfurile unde se află cel mai dur andezit — suportă 2220 kg. pe un cm. pătrat — se aducea pietriș netrebnic dela firma particulară Mayrovitz depe valea Murașului, dela distanță de peste 200 Km. Și, aici au rămas fără lucru 200—300 oameni specializați în pietrărit.

Un manifest către țară

D. Barthou, ministru de externe al Franței, ne va vizita zilele acestea țara noastră. În vederea acestei vizite președinția consiliului de miniștri a lansat următorul manifest:

ROMÂNII!

Louis Barthou, marele om de Stat și patriot francez, va fi oaspețele țării noastre.

El ne aduce un cuvânt de prietenie și de încredere. Pregătiți-vă să-l întâmpinați, așa cum se întâmpla solii Franței eterne: sărbătorește!

Preș. Consiliului de miniștri
GH. TĂTĂRESCU

Semnarea pactului cu Rusia Sovietică

La Geneva, zilele trecute, ministrul nostru de externe d. Titulescu, a semnat pactul de amiciție cu Rusia Sovietică, prin care cele două țări vecine vor relua toate legăturile, atât cele politice, cât și economice.

Podul de peste Nistru se va repara deschizându-se astfel calea ferată care leagă România cu Rusia. La București, Sovietele vor înființa o legăție, iar țara noastră va trimite, la Moscova, un ministru plenipotențiar.

Știri politice.

— D. Sever Bocu a fost exclus din partidul național țărănesc.

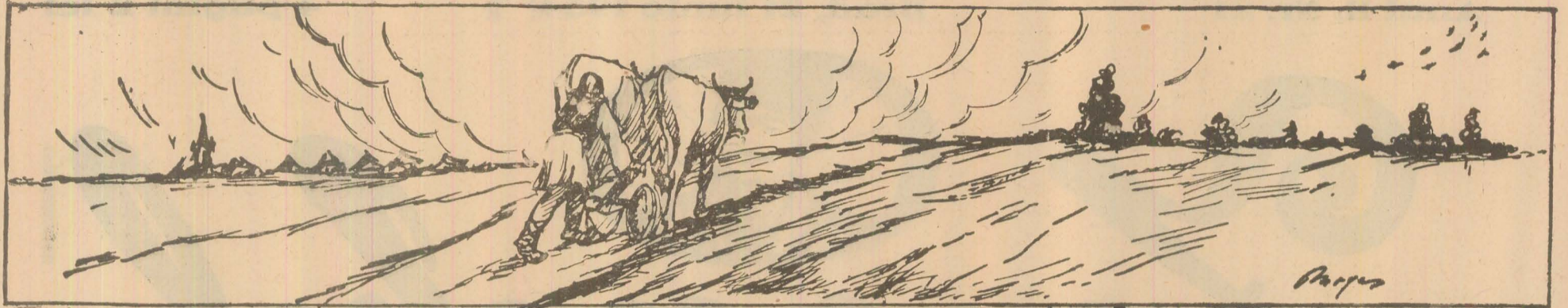
— Luni s'a început la București Conferința Micii Înțelegeri.

— D. Mareșal Averescu a fost sărbătorit, Duminică trecută, de studențimea română din București.

Au luat parte delegați ai studenților dela toate facultățile din țară și numeroși profesori.

— Guvernul Polonez a pus nn premia de 100.000 Złoti pentru prinderea asasinilor ministrului de Interne Pteracki.

1) In vol. „Omul și Pământul” din Monografia Ț. Hălmagiului, imediat, a subs.

— DE-ALE PLUGĂRIEI —

Dușmanii pomilor roditori

(Continuare)

5. Cotari sau pașii

Sunt o seamă de fluturi a căror omizi se mișcă de crezi că pășesc (de aci numele pași). Ele (omizile) își îndoaie în mers corpul în formă de cot, de aceea li se mai zic cotari. Sunt foarte multe soiuri de cotari. Eu voi scrie însă numai despre cei ce fac stricăciuni pomilor.

a) Cotarul de toamnă

Profesorul I. Simionescu îl numește „unul din pacostele grădinilor de pomi, împotriva căruia, grădinarul cu grije de munca lui are de dus luptă grea”. Fluturile, de culoarea galbenă roșcată, se vede sburând toamna prin Octombrie, atunci când alți fluturi nu se prea întâlnesc. Fluturoaica aduce mai de grabă cu un paijen galben-negricios, cu trupul gras, plin de ouă, cu aripile închirite și cu picioarele lungi. Ea nu poate sbura.

După împerechere, fluturoaica se suie pe pom și se duce deadreptul la muguri, unde își depune ouăle.

În cele dintâi zile de primăvară, din aceste ouă ies omizile, care se plucă de ros mugurii abea plesniți, iar mai târziu frunzele. În unii ani arborele rămâne de tot fără frunze.

Când au ajuns vrăstnice, aceste omizi se lasă la pământ pe câte un fir de mătăsă, anume făcut pentru aceasta. Se afundă apoi în pământ și se prefac în păpuși. Din aceste păpuși ies mai târziu fluturii.

b) Cotarul roșu

Fluturile lui este cel mai de pe urmă din țara noastră. Se vede sburând pe la începutul lui Noembrie. Este asemănător cu cotarul de toamnă, dar omizile au culoarea roșie, cu pete pe spinare și cu câte o linie lată galbenă de-o parte și de alta a trupului. La cea mai mică atingere ele se iasă jos pe un fir mătăsos.

Trăiesc mai ales pe stejar și pe pom.

Fluturoaicele trebuie să se suie pe pom, ca să-și depună ouăle, de aceea trebuie să punem inele cleioase în jurul trunchiurilor pomilor. Aceste inele le ținem din Octombrie până în Decembrie. Fluturoaicele se lipesc pe aceste inele și mor. Dacă au mai rămas cotari, stropim pomii cu zemuri arsenicale.

Să nu credem, că dacă am făcut treaba asta într'un singur an am scăpat de aceste omizi supărăcioase. Lupta contra cotarilor trebuie să fie fără încetare.

Se spune, că cineva a întrebat odată pe un Englez, în ce chip a căpătat o iarbă atât de frumoasă. Acesta a răspuns: „Nimic mai ușor: O sameni, o plivești și o uzi în fiecare zi, vreme de patru cinci sute de ani”.

Cred, că cititorii mei înțeleg rostul acestei glume.

c) Cotarul agrișului

Este unul dintre fluturii noștri cei mai frumoși. Are aripile albe, pre-

sărate cu puncte negre catifelate. Pe aripile dinainte, punctele acestea stau înșirate una lângă alta, încât formează două dungă late. Printre ale o dungă galbenă, are înfățișarea unui brâu. Pe aripile din dărăt, punctele sunt mai răslețe. Fluturile este foarte neastâmpărat, zboară toată ziua, dar mai ales spre seară.

Fluturoaica depune ouăle pe agriș. Din ouă ies omizile, îmbrăcate într'o haină albă, cu pete negre mari pe spate și mai mici pe de lături. Omizile ies cam târziu din ouă, de aceea ele se învelesc într'o frunză uscată și se lasă pe un fir mătăsos la pământ. În pământ stau toată iarna, într'un fel de somn asemănător cu al ursului. Cum dau cele dintâi frunzișoare la agriș omizile încep să se desmorțească, se sue pe acest pom și-și desbracă de podoaba frunzelor.

Omizile se prefac apoi în păpuși și iarăși în fluturi frumoși și nevinovați.

Stropirea agrișului cu zemuri otrăvitoare și săparea de toamnă în jurul tufelor sunt singurele căi de luptă contra cotarului agrișului.

6 Limantria dispar

Acesta este numele dat de învățați în limba latină, unui fluture ce face stricăciuni pomilor. Nu știu să aibă un nume românesc. În unele părți din țară s'a dat numele de „Zig-Zag”, din cauza desenurilor în formă de linii rupte, pe cari le are fluturoaica pe aripi.

Fluturoaica este cafenie-deschisă, iar fluturile cafeniu închis. Se vede sburând vara. Este lat de 9 cm. și lung de vre-o 3 cm. Atât fluturile cât și fluturoaica sunt foarte pufoși. Fluturile are un sbor foarte iute. Fluturoaica nu zboară aproape de loc, iar când zboară are un zbor greoi.

După împerecherei femeiuștile așează ouăle în grămadă pe trunchiul arborilor și a pomilor roditori, cel mult până la 2 m. înălțime își smulg apoi puful de pe pantece și acopere cu el aceste grămezi de ouă, din care pricină, ouăle capătă înfățișarea de iască scărmanată. Copii adună această iască, o pun pe foc și se veselesc de plesnirile ouălor, cari sunt la fel cu a cucuruzului de făcut cocoși.

În vremea cât ouă, femeiușca poate fi prinsă ușor. Ea e așa de ocupată cu chemarea ei de mamă, încât abea mișcă din aripi, dacă o străpunge cineva cu un ac.

Ouăle rămân pe trunchiul pomilor până primăvara, când ies omizile și se împrăștie pe pomi rozând mai întâiu mugurii, mai apoi frunzele. Omizile sunt cenușii, cu multe fire de păr negre pe corp și cu niște umflături mici pe tot lungul spinării. Unele umflături sunt roșii, altele albastre, ceea ce le dă o înfățișare foarte frumoasă.

După cea dintâi năpârlire (schimbare de piele) multe din omizi se lasă

pe un fir mătăsos până în apropierea pământului. Pe acestea le ia vântul și le duce la o altă grădină sau la o pădure. S'au văzut omizi duse de vânt până la un kilometru și jumătate. În felul acesta se răspândesc omizile. Ele atacă deopotrivă mărul, părul, prunul, stejarul și alți arbori. În unii ani se ivesc așa de multe omizi, încât pădurile și grădinile rămân uscate în urma lor. În astfel de ani, ele părăsesc arborii și pomii și se hrănesc cu frunzele plantelor cultivate, chiar cu frunze de cucuruz.

După ce și-au împlinit chemarea lor pustiitoare, fiecare omidă își caută o frunză, pe care-o îndoește și îi leagă marginile cu câteva fire de mătăsă, în lăuntrul căreia se prefac în păpuși. Din aceste păpuși ies fluturii.

Mijloace de luptă

1. Culegerea ouălor și opărirea lor cu apă fiartă. E mai bine să le opărim decât să le ardem, căci ouăle puse în foc pocnesc, ca porumbul (cucuruzul) de făcut cocoși și pe lângă ouă stricate pot sări ouă bune, din care vor ieși la primăvara din nou omizi.

2. Punerea de inele cleioase, după felul arătat în alt număr al acestui foi.

3. Stropirea pomilor cu emulsii de petrol atunci când omizile se ivesc pe muguri, sau cu zemuri arsenicale atunci când ele se ivesc pe frunze.

4. Înmulțirea dușmanilor acestor omizi. E bine să știm, că acești dușmani ai pomilor își au și ei dușmanii lor. Din întâmplare aceste omizi au fost duse în America și au stricat acolo grădini întregi de pomaturi bine îngrijite. Americanii însă nu sunt ca noi. Ei au luat din vreme măsuri de stărpire. Au știut învățații americani despre dușmanii acestor omizi, au venit după ei în Europa și i-au împrăștiat în grădinele cu Lymantria dispar. În curând n'a mai rămas nici urmă de acest mare dușman a pometurilor și al pădurilor.

Prof. MARTIN IOAN

(Va urma)

Strigături

Fata care joacă bine
Bagă sănătate'n mine,
Fata care joacă rău
Bagă boală'n trupul meu.

Mă'nșutai lua-i pe Ana
Și cămașă-mi face mama.
Mă'nșurui luai pe Dora
Și cămașă-mi face sora.

Vai de mine mor de cald
Și n'am apă să mă scald,
Mă dusei la tăul sec
Era gata să mă'n nec,
Mă prinsei de-o rădăcină
Mă dusei cu capu'n
Mă prinsei de-un fir de pai
Bine-mi pare a scăpai.

Strigăte de Emanoil Mărza

Revoluția lui Horia, Cloșca și Crișan — Românii din Munții Abrudului —

(Continuare)

de: **Const. Tisu**

Știm din cele expuse mai înainte, că Cloșca și Crișan au ocupat Abrudul în ziua de 6 Noembrie. Tot în această zi, o trupă de țărani care venia pe valea Mureșului în sus, trecu din comitatul Hunedoarei în comitatul Albei, și atacă curțile nobililor unguri din Vulpez; iar în ziua următoare, tot această trupă atacă casele nobililor din Vințul de jos.

În acest oărșel revoluția fu condusă de către țaranul Serafim Goanță, care se intitulă de căpitan. Entuziasmul era de nedescris. Goanță publică țăranilor, porunca împăratului, zicând și aceia ca ei să execute pe unguri în așa fel, ca nici un român se nu mai poate zice, că are domn pământean; iar alții strigau pe strade să ucidă și să stirpească pe unguri fără fabrică, că aceasta este și dorința împăratului, care nu ne va pedepsi, iar dacă totuși s'ar întâmpla să ne pedepsească, atunci noi ne vom căuta un alt împărat.

În cazul acesta ei făceau aluziune la Ruși, deoarece s'a mai întâmplat, că în anul 1749 românii ortodocși din Transilvania, în urma persecuțiilor religioase, trimiseră pe protopopul Nicolae Balomiri, — care înainte era vicar episcopesc la Blaj, dar din cauza unor împrejurări, trecu iar la biserica ortodoxă — la împărăteasa Elisabeta a Rusiei care le și promise protecția sa. Din această cauză protopopul Nicolae Balomiri fu persecutat de unguri, până când fu silit a trece în țara Românească unde fu numit ca egumen al mănăstirii Curtea de Argeș.

Țăranii români predară curților din Vinț prefăcându-le în adevărate ruine, iar bucatele aflate le împărțiră între ei zicând „că aceste sunt cu drept. munca noastră“.

Din comitatul Albei revoluția fu dusă și în comitatul Clujului de către trupa țăranilor, cari ocupaseră — la 9 Noembrie Ofenbaia.

Prima comună care căzu în mâinile resculaților fu Sălciva, unde se afla curțile familiei Toroczky, care avură aceiași soarte ca și celelalte. Din Sălciva această trupă fiind condusă de Ursu, Roncea și Lupu Roncea trecu Miercuri în 10 Noembrie în Sângeorgiul Trascăului, unde distruseră alte două curți ale familiei Toroczky precum și mănăstirea franciscanilor și biserica reformată.

După ocuparea acestor două comune revoluția se extinse repede în încă 17 comune din comitatul Clujului.

Cursul acesta repede al revoluției aduse întreaga nobilime ungurească în mare

incurcătură, din care cauză pentru a o putea suprima, cerură ajutorul militar care însă nu sosi, — că din ce cauză nu sosia ajutorul armatei, vom vorbi mai târziu.

Revoluția în comitatul Sibiului și Aradului

În comitatul Sibiului prima comună unde se ivi revoluția fu comuna Cioara. Aci locuitorii români observară într-o seară un foc mare către comunele Bințiș, Gelmar și Geogiu. Un țaran din Cioara fiind curios unde arde se duse către capul statului, dar nu eși din sat, și se întâlni cu 6 țărani români, cari erau conduși de croitorul nobilului Barsay din Cioara.

Țăranii români întrebă pe cel din Cioara dacă e acasă nobilul Barsay. Acesta le spuse, că nu e acasă, și nici nu era, deoarece plecase de acasă încă cu o zi înainte de frica revoluției.

Intrând ei în comună se duseră de dreptul la curtea nobilului Petru Barsay, unde începură a sparge ușile și fereștrile. — Bucătarul nobilului văzând faptul aceasta se duse și dede iute alarmă în sat prin tragerea ciopotelor, iar soția preotului reformat se duse la primarul comunei și-l rugă să aresteze pe cei 6 țărani. Dar nici primarul și nici alții nu veniră să se atingă de ei. — Într-acestea fată că sosește în comună o trupă constătoare din 70 oameni din Zarand, cari încă începură a distruge tot ce era a nobilului ungar, spunând poporului din Cioara, că ceiace fac, fac din porunca împăratului, zicând că ei sunt liberi de iobăgie, și se împartă între ei toată averea nobilului ungar, fiind și așa câștigată cu sudoarea lor. Iar în ziua următoare, adică Duminică în 7 Noembrie se adunară aci toți țăranii din comuna Cioara, Săsciori și Vinerea și împărțiră între ei bucatele și toate vitele nobilului.

Din Cioara trupa Crișenilor trecu în Tărtăria, unde după distruseră curtea nobilului Pavel Barsay năvăliră cu toții în Vințul de jos, unde se aliară cu cealaltă trupă.

Revoluția țăranilor din 1784 se extinse și în comitatul Ardealului, fiind dusă de către iobagul român din Zam, Ioan Lucaciu. Acest iobag după ce se intitulă de al II-lea Horia, luă cu dansul 32 țărani și în 6 Noembrie 1784 năvăliră cu toții în comună Petriș din comitatul Aradului și prefăcură în cenușe Castelul familiei Salbek; iar în ziua următoare unii cu alți țărani din comitatul Aradului pustiiră și distruseră toate edificiile nobililor din comunele Săliște și Ilteu trecând deja în aceia zi în comuna Săvârșin unde se afla castelul vice-comitelui Andrei Torrai. Aici se întâlniră cu trupa căpitanului Ursu Ribitza din Cerbi.

Trupele aceste publicară peste tot locul pe unde trecură, că porunca împăratului este ca țăranii se omoare pe toți ungurii, și

să le nimicească toate averile, așa ca să nu rămână numai românii și nemții, iar alții ziceau; că vine Horia cu o trupa mare.

Bucuria țăranilor era la culme. Un sat împingea pe altul în vârtejul revoluției. În însufletețirea lor ei în decurs de abia 3 zile arseră și distruseră toate curțile nobililor. din comunele de pe malul drept al Mureșului; ca Totvărădia, Bertava, Conop, Mîlova, Odvoș, Căpruța etc. și până la Șoimuș.

(Va urma)

Către prietenii noștri abonați la gazeta „Zarandul“

Cu părere de rău trebuie să constatăm că un mare număr de abonați au primit gazeta regutat, dar fără să țină socoteală de cheltuielile ce avem, nici până astăzi n'au binevoit a ne trimite neînsemnatele sume ce ne datoresc.

Facem dar un călduros apel iubitorilor noștri abonați rămași în urmă cu plata abonamentelor, aceluia cari au primit și n'au plătit, cum și aceluia ce doresc a continua cu abonamentul să se grăbească a ne trimite neînsemnatele sume ce ne datoresc, deoarece numai așa vom putea aduce noi îmbunătățiri gazetei.

Nefiind decât o chestie de cinste din partea d-lor, suntem îndreptățiți să apelul nostru nu va rămâne fără răspuns și că toți abonații, cari din scăpare de vedere, n'au achitat abonamentele, se vor grăbi a ni le trimite cât mai curând.

REGATUL ROMÂNIA JUDECĂTORIA
Nr. G. 521/1934. RURALĂ BRAD

Publicație de licitație

Subsemnatul esmis judecătoresc prin aceasta publică, că în baza deciziei Nr. 229/1933, al judecătoriei rurale Brad, că în favorul următorului Elec Traian din comuna Crișior pentru incasarea creanței de 2000 Lei cap. și acc. să fixeză termen de licitație pe ziua de 23 Iunie 1934, ora 4 p. m. la fața locului și în curtea școlii primare din Crișior, unde se vor vinde prin licitație publică judiciară 10.000 buc. cărămidă arsă prețuită în valoare de 4000 Lei.

În caz de nevoie se va vinde și sub preț de estimare. Prețul de cumpărare se va achita imediat.

Brad, la 11 Iunie 1934.

Esmis judecătoresc.
indiscutabil.

TURCII

Turcii, după firea și ființa lor, sînt un popor străin între celelalte popoare de azi ale Europei, fără intrudire cu ele, un neam singular ca o buruiănă între flori. Ei se deosebesc de popoarele Europei prin spița neamului lor, prin limbă, lege și obiceiuri și chiar prin forma cuma și-au alcătuit statul.

După neam și după limbă ei sînt Tătari și fac parte dintr-o grupă de neamuri asiatice, rătăcitoare, a căror locuință dintru început a fost platoul numit Turkestan în Asia. Adevărații Cazaci, care s'au făcut Ruși acum, sînt frați cu Turcii. Tot de un neam cu Turcii au fost Avarii pe cari îi pomenește istoria, Pecenegii și Cumanii, cari au trăit, așa în trecut, și prin țara noastră. Ungurii, cari nu-și prea pot dovedi spița neamului și nu pot arăta nici un atestat de naștere — cum s'ar zice — se laudă că ar fi dacă nu frați, cel puțin veri buni cu Turcii. Într-adevăr limba acestor două popoare cam seamănă, apoi sînt venetici și unii și alții, atîta numai că Ungurii nu știu anume de unde au venit din Asia și de aceea stau la îndoială: sînt ei Turci, ori sînt din neamul Finilor cari trăiesc păgâni și astăzi la Nord de tot prin Norvegia, Rusia și Siberia.

Și cu Bulgarii sînt Turcii tot de o viață, după strămoși. Bulgarii însă au lăsat

limba lor cea veche, care trebuie să fi fost foarte apropiată de a Turcilor, și au apucat o limbă slavică și s'au făcut creștini.

După lege, Turcii sînt mahometani. Ei se numesc pe sine Osmânlî, și așa e mai cu dreptul, căci Turci e numele unui grup de popoare și nu toți Turcii din lume sînt mahometani — prin India sînt și Turci creștini, — și dimpotrivă nu toți mahometanii din lume sînt Turci, căci Arabii și unele seminții persiene și de prin Indii cred în Mohamet, dar nu sînt Turci de loc după neam. S'au obicinuit lumina așa, să zică Turci numai Osmanliilor. Asta v'am spus-o spre știință, dar eu voiu lăsa vorba așa cum e obicinuită.

Mahometanii se numesc așa după profetul lor Mahomet, care le-a dat legea. Acest Mahomet a trăit după Hristos cu vîo șapte sute de ani. El a luat multe lucruri din legea lui Moise și multe dintr'a Domnului Hristos — așa bunăoară posturile, pe cari nu le au Ovreeii (ei au numai zile de ajunare, în care nu mănâncă nimic), apoi descoperirea înaintea lui Dumnezeu (pe care iarăș n'o au Evreii, căci ei stau cu pălăria în cap în sinagogă): dar pe când creștinii își descoper capul, Mahomet ca s'o mai strîmbe nițel, a poruncit la ai săi să-și descopere picioarele și să între desculți în biserică. Mahomet a luat și multe dintre rugăciuni din legea creștinilor. Turcii

își numără anii de la Mahomed ca noi de la Hristos.

Noi zicem că Turcii sînt păgâni. Adevărat că poporul zice păgân la la tot ce nu e creștin, ba chiar și unul creștin de altă confesiune. Dar eu vreau că dvoastră să fiți mai lămurii într-acest lucru. Creștinii cred și știu că în lume e numai un Dumnezeu, singur creator și stăpân al lumii, care e pretutindeni, vede toate, știe toate și judecă totul. Păgâni, deci sînt aceia cari cred în mai mulți Dumnezei, fie-care cu altă putere, dușmănuindu-se între dânsii și cu toții la un loc ne putincioși în fața sorții. Așa au fost Grecii și Romanii. Păgâni sînt mai ales aceia cari se închină unui pom, unei pietre, unei stele, unei bucăți de lemn cioplit, unui idol, și habar n'au că este o Putere vecinică și mai pre sus de toate. Păgâni sînt și între creștini — și din nefericire, și între Români — aceia cari își bat joc de Dumnezeu, îl tăgăduesc și spun că în lume totul se face după întâmplare.

Din acest punct de vedere, Turcii nu sînt păgâni. Ei au un singur Dumnezeu, numit Alah în legea lor, care e creator și stăpân al lumii, vecinic și neschimbător: e Dumnezeu creștinilor. Tot așa au un singur Dumnezeu Evreii. Și Turcii și Evreii sînt „păgâni“ pentru obiceiurile lor și pentru multe altele, nu pentru Dumnezeu în care cred.

Știri din Zarand

— O expoziție școlară model. La școala primară și școala de ucenici din Brad s'a deschis expoziția școlară.

Sunt expus lucruri manuale, executate admirabil de elevii școlii de ucenici de sub conducerea d. Pavel Lazăr, și de elevii școlii primare de sub conducerea dlui Simion Balosiu și I. Mateieșu. Cei ce doresc să admire o artă pură să viziteze această expoziție, căci, sunt sigur, le va procura o oră de plăcere. Directorii acestor școli, precum și întreg corpul didactic merită toată lauda.

— In urma cereri consiliului comunal al Bradului, ministrul Apărării Naționale a aprobat ca un batalion de vânători de munte din Bistrița-Năsăud să-și mute sediul la Brad.

Cazarma soldaților va fi fostul local al școlii normale de fete.

— In comuna Blăjeni s'a clădit un nou local pentru notariat.

Afară de contribuția comunei au mai dat: prefectura jud. Hunedoara 20.000 lei, d. dr. Cornel Tisu, deputat 10.000 lei.

— Prefectura județului nostru a aprobat să se edifice localuri pentru școli prim. la Pădurele Bradului, Valea-Brad și Stănița.

Directorii școlari, din comunele mai sus amintite, au primit ordine în acest sens și în curând vor începe lucrările de edificare.

— In curând, în Brad, vor începe lucrările de canalizare a Crișului Alb și repararea străzilor.

Amintim în treacăt: (căci ne rezervăm acest lucru pentru un articol — în care vom scrie și despre rolul important pe care îl joacă d. Bocăescu în îndeplinirea acestor lucrări) se va asfalta strada Gării, — care costă peste un milion șase sute mii lei. Se va face un pod de fier peste Criș; se va ridica strada ce trece pe la oficiul protopopiere, etc.

— Duminică, învățătorii din jurul Bradului au avut cerc cultural la Țărățel. După ședință intimă, unde dra inv. a ținut o lecție de cetire, iar d. Lada o dizertație despre „Principiile școlii active; învățătorii în corpore/ au asistat la serviciul divin, oficiat de pâr. A Bogdan. La sfârșitul sfinteii slujbe, părintele Bogdan, parohul comunei, a ținut o înălțătoare cuvântare: despre „Duminica tuturor sfinților“.

La ședința publică — s'a desfășurat un program bogat: Cântece, dansuri, piesă de teatru, recitări, etc.

Ținem să remarcăm munca depusă de dra învățătoare și d. Lungu, — la pregătirea acestei frumoase serbări.

Mai ales piesa: „Ulciorul fermecat“ — a plăcut mult.

Biserițele Turcilor se numesc *moschee*, călugării lor *derviși*. Așa cred Mahometanii ca Mahomet profetul ar fi lăsat ca urmaș al său pe califul sau Sultanul din Bagdad și pe urmașii săi, iar Sultanii din Țarigrad au fost urmași ai acelor califi. Așa cum cred catolicii că numai Papa din Roma este urmaș al Sfântului Petru. Biblia Turcilor e numită *Coran*, în ea sânt adunate toate învățăturile pe cari le-a spus Mahomet — căci el n'a scris nimic ca și Domnul Hristos — și multe din ele sânt luate din evangheliile și din Testamentul vechiu. Mahomet, la urma urmei, n'a făcut alta de cât a luat din legea Evreilor și a Creștinilor lucruri care i s'au părut bune și le-a potrivit — de multe ori schilodindu-le — după firea și felul sălbatec al Arabilor și Turcilor. De alt-fel, în legea Turcilor sânt foarte multe învățături frumoase și cu adevărat Dumnezeesc. Dar nu s'au prea ținut Turcii de ele și le-au înțeles anapoda. Par'că creștinii mai ales cei de azi, au urmat întru toate învățăturile sfinte ale Domnului Hristos! Numai Evreii s'au ținut și se țin de învățăturile lor, dar lasă că apoi aceste învățături le fac de cap cu răutatea lor, mai ales cele date de rabini după risipirea Evreilor peste tot pământul.

Vorbirea către popor a fost ținută de d. Mateieș. Bine încheiată, cu exemple din viața de toate zile a muncitorului, cuvântarea d. Mateieș a mers la inima ascultătorilor, cari erau aproape numai săteni.

— In Țebea a fost ales primar d. I. Tisu.

— Alegerile comunale în plasa Brad aproape s'au sfârșit. Liberalii avut aproape pretutendenți succese frumoase, luând 70—80% din voturile exprimate.

— La examenul de capacitate ce s'a ținut la școala normală din Deva au fost înscriși 36 candidați.

Au reușit 30. Deci au fost respinși 6 candidați.

— Duminică în 17 l. c. s'a făcut încheierea anului școlar la școala primară din Ormindea. Au plăcut mult, poeziile, jocurile, precum și expoziția lucrului de mână.

Știri de tot felul

— De câteva luni în Anglia nu a căzut nici un strop de ploaie.

In întreaga țară e o secetă nemaipomenită. Populația, în frunte cu preoții lor, au organizat rugăciuni pentru ploaie.

— Asupra orașului New-Orleans din America și împrejur s'a abătut o furtună puternică.

Plantațiile de zahăr din această regiune au fost complect distruse.

Numeroase bărci și vapoare sunt dispărute.

— In atențiunea invalizilor și văduvelor de războiu. Ministerul muncii, sănătății și ocrotirilor sociale a aprobat, în urma înțelegerilor cu Direcțiunea băilor Bixad, *trimiterea gratuită* la aceste băi a invalizilor și văduvelor de războiu care suferă de boli de stomac, ficat, precum și pentru recreație.

Toți doritorii vor înainta de urgență cererile însoțite de actele doveditoare a calității lor, la Ministerul Sănătății și Ocrotirilor Sociale București.

Știri sportive

C. S. „Mica“ - C. S. „Unirea“ (A.-Iulia) 5:1 (3:0)

Duminică 17 Iunie a. c., pe arera sportivă din Gurabarza, s'a jucat un match amical între echipa gazdă și „Unirea“ din Alba-Iulia, care a revenit de justete gazdelor cu severul scor de mai sus.

Unirea a intrat pe teren ca favorită și cu credința că va învinge ușor, dar după primele minute de joc, a fost nevoită să cedeze conducerea ostilităților Micei, mărghinindu-se la

joc de apărare. Imediat după începere o eșire a Micei pe aripa dreaptă, este respinsă de apărarea Uniristă, până după 10 m. jocul nu trece dela jum. terenului spre Mica, când extrema Unirei demarează frumos pe tușă, însă centrarea dela 3 m. este trasă peste bară. Portarul degajează, Jeszenszky prinde, demarează pe tușă și dela 20 m. trage puternic la poartă, portarul nu mai poate ajunge, rez. 1:0 pentru Mica m. 16. Unirea reacționează dar perde la half, în m. 26 și 29 Teucean bine servit de Aliman mai marchează 2 puncte, imposibil de apărat. Până la pauză ambele echipe muncesc serios pentru a schimba rezultatul dar fără folos.

După pauză Unirea marchează reducând diferența, luptând cu îndârjire pentru a egaliza, dar nu pot face nimic, fiind întrecuți de Mica și ca tehnică și ca viteză, din care cauză se dedau la brutalități, în care Bakcsi excelează. In minutul 30 Maier este faultat pe linia de 16, pedeapsa este transformată de Bortos, m. 38 este din nou prielnic gazdelor care obțin al 5-lea goal prin Maier. Jocul se sfârșește găsind echipele la poarta Unirei.

Considerațiuni: „Unirea“ este o echipă cu elemente bune, dar parte din ei sunt prea brutali, din care cauză au primit câteva avertismente din partea arbitrilor, încolo au plăcut. Mica a jucat foarte bine, meritând pe deplin victoria, a jucat la fel de bine toată echipa, fiecare jucător cunoscându-și rolul ce are în echipă. Totuși dintre cei „11“ ce au format echipa „Mica“ o notă specială pentru Teucean, atât pentru punctele marcate, cât și pentru impresia frumoasă făcută cu ocazia intrării în echipa „Micei“.

„Mica“ a jucat cu formația obișnuită, iar „Unirea“ cu echipa I. întărită cu câteva elemente dela „Mihai V.“ ca Lengel etc.

A arbitrat d. Petric, Simeria, satisfăcător

C. S. „Mica“ II. — C. S. „Juventus“ (Brad) 4:1 (2:0).

Ca match de deschidere înaintea „Micii“ I. „Unirea“ a jucat echipa II-a cu Juventus, de care a dispus, cu un scor nesperat de bun. Dela învingători sau remarcat: Mateș, Tomescu, Migneu, Heutesky și Pop. Punctele au fost marcate de Mateș 2 și Pop 2.

Dela învinși am remarcat portarul și centrul half, restul în nota echipei. G. P.

Concurs.

Se publică concurs pentru

Ocuparea postului de econom

LA INTERNATUL LICEULUI ORT. ROM. „AVRAM IANCU“ DIN BRAD.

Cererea însoțită de acte se va înainta Direcțiunii liceului.

Informațiuni și condițiile detaliate se pot obține la Direcțiunea liceului.

Brad, la 20 Iunie 1934.

Direcțiunea liceului.

Dintre obiceiurile Turcilor două ni se par mai ciudate: nu beau vin de loc și pot să se însoare cu mai multe femei deodată.

Tucul din firea sa, e scump la vorbă: vorbește rar și cuminte. E leneș lucru mare, și-i place să stea tolănit. Nu prețuiește timpul nici odată. Pentru lucruri de nimic e în stare să facă drumuri pe jos de sute de kilometri, își încarcă pe un măgar tot ce are, chiar și cele mai neînsemnate lucruri, și merge pe jos pe lângă măgar zile întregi. Turcul e darnic și milostiv, e bucuros la oaspeți și prietinos. Se mulțumește cu puțin și nu se plânge nici odată: când n'are ce mânca, rabdă foamea în liniște și moare ca un câne. Credé în ursită; și ori ce i s'ar întâmpla, nu înjură și nu blestemă căci așa a vrut Dumnezeu să fie. Dacă trece Turcul pe stradă și cad bună oră lemne de pe o schelă, de geaba îi zici să nu treacă pe acolo, el merge înainte, căci — zice el — Dumnezeu știe ce face, și dacă i-a cădea un lemn în cap, Dumnezeu a vrut. Turcul se mișcă cu greu, la nimic nu sare, și din capul lui nu face nimic. Duce însă cu greutate, munceste, când e silit, cât zece, rabdă foame și frig. Ca pildă pentru aceasta sânt suferințele soldaților lui Osman în Plevna: erau flămânzi, goi, bolnavi prin zăpadă și să băteau voinicește.

G. C.